

Uredništvo i uprava ZAGREB, MASARYKOVA 28a. Telefon 67-80. Uredništvo in uprava za Slovenijo in slovenski del Julijske Krajine LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

LISTRA

Duhovna veza između pojedinih dijelova naroda je najjača veza. Naš list je duhovna veza između nas u emigraciji i naših u Julijskoj Krajini. Sadržajno i proširimo ovaj naš list da sadržajno i proširimo tu vezu. Najmanje što možemo učiniti je to, da uredno placamo svoju pretpiatu.

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSkih EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

APPEL ROOSEVELTA ZA MIR

ROOSEVELT

Predsjednik Roosevelt uputio je dramatičan i zdužan poziv na sporazum kancelaru Hitleru i predsjedniku dr. Benešu. U svojoj poslanici ističe predsjednik Roosevelt da prijeli opasnost rata koja ugrožava živote milijunima ljudi među kojima tolikim ženama i djetet. Amerika želi mir, ali u slučaju rata nitko ne će moći izbjeći posljedice katastrofe. Sve se može sporazumno riješiti. U ime 130 milijuna državljana Sjedinjenih Država apelira predsjednik Roosevelt na Hitlera i Beneša da ne predaju pregovore, jer dok pregovori traju postoji mogućnost sporazuma, a kada se oni prekinu nestaje mogućnost sporazuma. Roosevelt apelira na Hitlera i Beneša da se sporazume u interesu vlastitih naroda i cijeloga čovječanstva.

DRUGA POSLANICA ROOSEVELTA HITLERU

Washington, 28 sept. Roosevelt uputio je novu poslanicu Hitleru. Telegram predstavlja odgovor na telegram koji je Hitler uputio Rooseveltu poslije njegove prve poslanice. Ovaj odgovor predstavlja apel upućen Hitleru u ime načela čovječnosti, a u cilju da se spasu milijuni ljudskih života. Vodja i kancelar Hitler u svom telegramu upućenom predsjedniku Rooseveltu napada »nepravdu Versailleskog ugovora«. Roosevelt mu odgovara: »Ne radi se o tome da se raspravljaju zablude i nepravde koje su mogli biti počinjene u prošlosti. Ono što je sada u pitanju, to je sudbina današnjeg i sutrašnjeg svijeta.

APPEL ROMAIN ROLLANDA NA CLANOVE PEN KLUBOVA U ITALJI I NJEMACIMA

Prema vijestima iz Pariza Romain Rolland, predsjednik svjetskog PEN kluba uputio je na adresu talijanskih i njemačkih pisaca poslanicu u kojoj među ostalim veli: »Pet hiljada pisaca, koji su članovi PEN klubova, a osobito francuski, engleski i čehoslovački pisci, upućuju na Vas talijanske i njemačke pisce apel, da se otkloni primjena sile, koja može Europu ugušiti u krvi tim strašnije, kada je već bio postignut sporazum za mirno rješavanje spora. Ako Vi ne ustane za mir, Vi ćete preuzeti strašnu odgovornost za budućnost.

POSLEDJNJA VIJEST

SASTANAK DALADIERA, CHAMBERLAINA, HITLERA I MUSSOLINIJA U MÜNCHENU

U dvanaestom času, kada se očekivalo da će započeti vojnička akcija koja bi dovela do novoga svjetskoga rata, došla je vijest, da je Hitler pozvao na sastanak u Münchenu Daladiera, Chamberlaina i Mussolinija. Daladier i Chamberlain odteljeli su u Münchenu avionima, dok je Mussolini otišao posebnim vlakom.

Konferencija je počela u tri sata po podne u četvrtak. Do sada se još ne zna što se zaključilo.

To je posljednja mogućnost da se spasi mir.

Glavna zasluga za saziv konferencije pripada predsjedniku USA Rooseveltu koji je svojim dvjema poslanicama uticao da se nastoji naći mirno rješenje spora.

MUSSOLINIJEV GOVOR U TREVIZU

O napretku Julijske Krajine, slavenskim resama i o milicionerima slavenskoga porijekla

21. o. mj. prije podne Mussolini je održao s tribine na trgu u Trevizu kraći govor pred ogromnom masom svijeta. U početku svoga govora Mussolini je rekao, da ovim svojim i suviše kratkim boravkom u toliko ponosnom Trevizu završava svoj put po venedijanskoj oblasti. Iz Trevisa i iz ove zemlje, koja je imala sreću da vidi kako talijanske armije dobivaju jednu od najvećih pobjeda, zabilježenih u historiji svijeta, želi da pozove sve Talijane koji ga u ovom času slušaju, da i bez dvadeset godišnjice bitke, poduzimaju nadohvaćuću od obala Plave do padina Krasa. Talijani će tako naći, rekao je Mussolini, u prvom redu na spomenike u znak sjećanja na naše mrtve, spomenike divanske arhitekture, a makje naših heroja moći će vidjeti imena svojih mrtvih i dragih ispisanu u metalu, koji će prkositi vijekovima. Zatim će vidjeti ono, što je Italija u osloboditeljstvu stvorila za vrijeme od dvadeset godina. U ovim krajevima kuca snažan život. Od Trsta do Gorice nalaze se tvornice, brodogradilišta i električne centrale, jedinstvene u svijetu.

Osim toga vidjet ćemo, da i stanovnici drugog jezika, malene rese — ogranci (piccole frangie della grande massa slavo) velike slavenske mase, koji su nekad došli u ova brda, svojim spontanim manifestacijama dokazuju, da potpuno sudjeluju u životu talijanske nacije. Niko ih nije bio natjeran da izadje pred mene. Jedan bataljun crnih kašula, sastavljen isključivo od milicionera ovoga porijekla, defilovao je predomom u Trstu na Trgu »Unita« na »faprsto veličanstven način. Ovo »stanovništvo« osjeća se ponosnim, što sudjeluje u našem carskom i nacionalnom životu. Otuda se nekim žučnim polemizacijama s druge strane Alpa može primijetiti, da za rješavanje izvjesnih problema treba utvrditi historijske okosnice, treba da problemi dobiju izvjesne određene razmjere.

ZAŠTO JE ČSR MOBILIZIRALA?

Prag, 26. sept. ČTK-Jajlja: Državni radio obavijestilo je dne 24. o. mj. u 12.30 sati ovaj izvještaj:

»Neprijateljska propaganda prema Čehoslovačkoj širi na svim jezicima najrazličitije klevete o Čehoslovačkoj. Oni bi nas se u svijetu predstavilo kao rušitelje mira. Sada se ta propaganda, vodeći svoju kampanju, služi našim mobilizacionim mjerama koje ocrtava kao pokušaj prekida pregovora između engleskog premijera i njemačkog kancelara u Godesbergu. Odbijamo te insinuuacije na najkategorički način pošto su apsolutno lišene svake osnove. Cijeli svijet zna da se ne služimo takvim sredstvima za izvrstanje istine i zavaravanja javnog mnijenja kao što je to navika propagande neprijateljske prema Čehoslovačkoj i da naše izjave uvijek počinju jedino na neopstrnim činjenicama. Dakle ne bi bilo potrebno naročito istaknuti, da se ove izjave apsolutno vjerodostojne i lišene svake sumnje, no ipak još jednom naglašujemo, kako zbog čehoslovačkog javnog mnijenja, tako i zbog svjetskog javnog mnijenja, da ono što čemo sada saopćiti u pogledu toga događaja predstavlja stvarnost, koja se odnosi na samo na službena akta čehoslovačke vlade nego i na službena saopćenja i korake engleske i francuske vlade.

Konstatiramo da je stvarnost u koju nitko na svijetu ni najmanje ne sumnja, da je čehoslovačka vlada u noći između utorka i srijede 21. IX. ove god. službeno prihvatila projekt engleske i francuske vlade za obilježne pregovore o provedenju plana, kojim se Reichu ustupaju izvjesni čehoslovački teritoriji, većinom nastanjeni njemačkim stanovništvom. Taj pozitivni odgovor dan je od čehoslovačke vlade, mađa je ona prilično blaga i preko granica, koje su malo prije tog bile označene čak i od budućih ministara kao pogodna za razrješnja.

Čehoslovačka je vlada prihvatila te teške uvjete pod izričnim preporukama dviju vlada, koje su uzele na sebe ulogu posredovanja t. j. Velike Britanije i Francuske da ne bi bili optuženi, da sme ometi stvaranje mogućnosti za uspostava mira u Europi, a time i u dijelom svijetu.

Ministar predsjednik Chamberlain je odputovao zatim kancelaru Hitleru s pozitivnim čehoslovačkim odgovorom. Međutim tek što je predsjednik engleske vlade u Godesbergu podnio taj pozitivni odgovor, odmah je primio sasvim nove prijedloge, koji u velikoj mjeri premašuju ono, što je prije bilo ugovoreno u Berchtesgadenu.

Tu se ponovno manifestirala poznatija taktika, koja se za jednu ugovornu stranu sastoji u tome, da prikom svakog ustupka druge ugovornice strane, postavlja veće zahtjeve.

Engleski premijer je iz Godesberga donio novi projekt i nove uvjete njemačke koji su saopćeni čehoslovačkoj vladi.

Već je prilikom primanja ovih novih uslova Chamberlainu bilo jasno, da ni engleska ni francuska vlada ne bi mogle

preporučiti Čehoslovačkoj da prihvati ove nove uvjete niti da i dalje savjetuje Čehoslovačkoj da ostane pasivna i da se ne priprema na obranu. Stoga su u petak 23. o. mj. u 18.15 sati ministri Vel. Britanije i Francuske u Pragu po službeni uputi svojih vlada izjavili čehoslovačkoj vladi:

»Da ni Engleska ni Francuska ne mogu primiti na sebe odgovornost za vjetujuću Čehoslovačkoj pasivnost i da ne mogu više savjetovati Čehoslovačkoj da ne poduzimlje potrebne vojne mjere.

Istodobno su nas upozorili na to, da nam je istina novi memorandum iz Godesberga dostavljen preko njih, ali bez ikakvog savjeta o daljem tečaju stvari. To je značilo da čak ni velike sile nisu smatrale nove uvjete ozbiljnom bazom sporazuma.

Čehoslovačka vlada sastala se u petak u 20 sati odmah poslije ovog saopćenja obilice diplomata i došla je do zaključka, da međunarodna situacija apsolutno iziskuje da se izvrše odbrambene mjere za svaku eventualnost. To u toliko više što se sada na našim granicama manifestirala povećana aktivnost naruženih bandi, snabđenih oružjem stranog podrijetla, koje su dolazeći sa stranog teritorija vršile napadaje na naše usamljene carske i stražarske postaje. Čehoslovačka je vlada prije toga naredila svima vlastima i organima na granici, da se strogo uzdržavaju svakog akta, koji bi mogao biti krivo shvaćen, a naročito da se ne pribjegava vatrenom oružju, pa ni u slučaju teške opasnosti.

Da smo takovo stanje stvari pasivno promatrati, ono bi se samo po sebi pretvorilo u sukob. Otuda je čehoslovačka vlada iz razloga samoodržanja svojstvenog svakom čovjeku svobrenju, a još više državi koja je upravo dala nečuvstvenog dokaza u povijesti o svojoj krajnjoj volji za mirom.

Došla do zaključka, da bi njena dalja pasivnost mogla postati uzrokom sukoba i da bi joj se jednega dana moglo prigovoriti, da je nedovoljno zaštitnim mjerama dozvolila pa čak i prouzrokovala povredu mira.

Eto stoga je nekoliko časova poslije poješte ministara Velike Britanije i Francuske čehoslovačka vlada u petak u veče odlučila da proglasi mobilizaciju. Čehoslovačka vlada poduzela je ove mjere jedino u cilju ostvarenja uvjeta, koji će joj omogućiti, da se pregovori vode u miru i sigurnosti.

Nijedno razumno stvorenje na svijetu zaista neće moći vjerovati, da bi mobilizacija ove male Čehoslovačke mogla ina za koga predstavljati opasnost.

Ponavljamo dakle, da do naše mobilizacije nije moglo doći protivno savjetima i uputama velikih zapadnih sila, pošto čehoslovačka vlada nije poduzela nikakav korak za cijelo vrijeme trajanja konflikta, a da o tome te velike sile nisu bile obaviještene.

Propaganda, koja stvari predstavlja na drugi način je apsolutno lažna i u koliko ne ide za održanjem mira, nego naprotiv za njegovom povredom.

— Vi gospodine Runcimane, morate naprosto predložiti Benešu plebiscit. Ne samo za sudeckeske Nijemce, nego za sve narodnosti, koje budu to zahtijevale. Iz pisma Mussolinijevog lordu Runcimanu.

POLJSKA IMA 13 I POL MILIJUNA MANJINA

PO PRIZNANJU POLJSKOG LISTA »NATIO«
U Poljskoj izlazi časopis »Natio« koji se bavi manjinskim pitanjem te države. Obzirom na to, da je ta revija štampana u Poljskoj, ona iznosi pravo stanje manjina, tako da je danas Poljska jedina zemlja u Europi, koja ima preko jednu trećinu od svih svojih stanovnika manjina i to u ukupnom broju od blizu 13 i pol milijuna stanovnika.

Poljska je međutim sada ustala protiv Čehoslovačke zbog tješinskog kotara, gdje živi nekih 80.000 Poljaka.

Međutim, da se vidi kakav narodnosti mozaik predstavlja Poljska, evo podataka (prema službenoj državnoj statistici) koji uvjeravaju, da bi Poljska zaista imala najmanje prava da na ovakav način ustaje na obranu šake svojih sunarodnjaka, koji su ostali u tješinskom kotaru.

U pomenutom časopisu dr. Dimitr Lewicki (iz Lavova) iznosi statističke podatke oslanjajući se uvijek u tom na državnu statistiku — pa kaže, da je versailleski ugovor dodijelio Poljskoj 137.000 četvornih kilometara sa 7 milijuna Ukrajinaca. Osim toga, što Ukrajinci nemaju nikakvih prava, oni plaćaju ogromne poreze (»ungeheuer Steuern«). U dijelu Ukrajine, koju je versailleski mir dodijelio Poljskoj, namješteni su sami Poljaci, poljske škole, a tek tu i tamo koja ukrajinska.

Ukupno je 2166 ukrajinska škola pretvoreno u — poljske, a preko 500 pravoslavni crkva zatvoreno.

Bjelorusi se ne nalaze u ni malo boljem položaju od Ukrajinaca. Poljska je dobila (versailleskim ugovorom o miru) ukupno 2 milijuna Bjelorusa, koji žive na području većem od 100.000 četvornih kilometara.

Narodni zastupnik Seima Fabian Jeremic konstatira u toj reviji »Natio« (ona je štampana u Varšavi, Piekna 18). Poljska je mirovnim ugovorom preuzela na sebe obavezu zaštite manjina, ali Bjelorusi nemaju ni minimalna prava: ni kulturnih, ni privrednih ni političkih, tako da je sve Poljska ostavila na — papiru. Agrarna reforma oduzela je Bjelorusima sve, a Bjelorusima se ne dozvoljava ni kupnja zemljišta.

O Židovima u Poljskoj piše Izak Grünbaum (Varšava) Židova ima u Poljskoj nešto preko 2 milijuna, a kako je njima to je poznato iz mnogobrojnih izvještaja u dnevnoj štampi.

Senator Erwin Hasbach piše o Nijemcima u Poljskoj. Po državnoj statistici ima u Poljskoj nešto preko 2 milijuna Nijemaca.

REZOLUCIJA POLJSKE KMETSKJE OPOZICIJE

Ljubljanski »Slovenec« prinosa: U Rzeszovu je bil shod kmetov i Male Poljske iz šlesijske vojvodine, ki pripadajo opoziciji. Shod je sklenil sledečo resolucijo:

»Kongres izjavlja, da odločno obsoja početje neodgovornih elementov, ki dočeto zaneti novo narodno klanje. Narod, ki bi a orokjem napredni slega svedok, bi moral nositi vse posledice za tako zločestvo nam kulturnim sloveštvom Poljsk. zunanja politika, ki zanemara tragično usodo etnosa in pol milijuna Poljakov v Nemčiji in se ne briga za poljske koristi v Gdanasku, je v nasprotju s civilizacijski koristimi poljskega naroda in države. Zdrušena ljudska stranka se upira taki politici in ugotavlja, da istoji slovanstvo pred silnim nasokom svojega nasprotnika, ki bi ga mogel ustaviti samo združen odpor poljskega in češkega naroda. Shod kmetčke opozicije izraza hvatankam čehoslovačkemu narodu, ki v obžudovanju vredno odločnostno brani svojo državno nevdinost, svoje najtoplejšje simpatije. Pravice poljske manjine v Čehoslovački bi se lahko dosegle s pomočjo razsodišča, tako da bi te zadeve rešim ne mogel izbrljati v svoje strankarske zamene.

